

V Brně dne 16. 4. 2019

Poř. č. 2/2019

Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k problematice sdělování poznatků z trestního řízení pro účely mimotrestního řízení

I. Smysl zákonem vymezené netrestní působnosti státního zastupitelství stojí na využívání poznatků z civilního řízení pro trestní řízení a naopak na využívání poznatků z trestního řízení pro civilní řízení, a to při zastupování veřejného zájmu.

II. Státní zastupitelství je povinno samo posoudit, zda v dané věci existuje dostatečný veřejný zájem na využití poznatků z trestního řízení k důkazu v mimotrestním řízení u soudu, kterého se státní zastupitelství účastní z důvodu vstupu nebo návrhu na zahájení řízení a že tento veřejný zájem převáží nad jinými oprávněnými zájmy dotčených osob, které mohly být uvedeným procesním úkonem dotčeny.

Využití důkazů z trestní působnosti pro výkon mimotrestní působnosti je možné. Důkazy musí být opatřeny orgány činnými v trestním řízení pro potřeby trestního řízení v souladu s příslušnými procesními předpisy. Státní zastupitelství tyto důkazy převzalo na netrestní úsek za účelem plnění svých povinností v rámci své působnosti vymezené v § 4 odst. 1 písm. c) zákona o státním zastupitelství.

III. Státní zastupitelství může a mělo by postoupit civilnímu soudu poznatek získaný při výkonu své působnosti v trestním řízení, je-li důležitý pro meritorní rozhodnutí soudu v již probíhajícím řízení nebo může-li být důležitým podnětem pro zahájení řízení bez návrhu.

I.

Vytěžování poznatků z jedné působnosti státního zastupitelství pro jinou působnost státního zastupitelství

Vytěžovány jsou poznatky zejména pro případné využití návrhového oprávnění podle § 93 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), pro využití vstupového oprávnění podle § 7c zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), pro podávání podnětů a upozornění rejstříkovému soudu, dále poznatky k agendě právnických osob (řízení ve statusových věcech právnických osob, zejména v řízeních o zrušení osoby s likvidací a jmenování likvidátora).

Pokud jde o vytěžování poznatků z netrestní působnosti pro úsek trestní, jde zejména o poznatky z insolvenčního řízení. Dále např. z odvolacího řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, ve věcech ochrany proti domácímu násilí či ve věcech svéprávnosti se objevují poznatky, na jejichž podkladě by mělo být prověřeno, zda nebyl spáchán trestný čin.

Vyhodnocení uplatňování zásad stanovených novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., z pohledu ochrany před zneužitím insolvenčního řízení k nedovoleným účelům zpracované odborem veřejné žaloby v netrestních věcech Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 10. 12. 2018 sp. zn. 1 NZC 2502/2018 zdůrazňuje, že poznatky z insolvenčního řízení mohou mít přesah i k výkonu trestní působnosti (viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2015 sp. zn. 8 Tdo 1352/2014, R 49/2015¹ nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2011 sp. zn. 11 Tdo 721/2011²).

¹ I. Podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení, jímž pachatel chtěl donutit poškozeného k plnění, které neměl povinnost poskytnout, pokud k němu došlo na základě vědomě nepravdivých skutečností bez faktické existence okolností splňujících podmínky úpadku ve smyslu § 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, je nedovoleným prostředkem a lze jej kvalifikovat jako pohrůžku jiné těžké újmy ve smyslu znaků skutkové podstaty trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 trestního zákoníku. Návrh na zahájení insolvenčního řízení, jehož podmínky podání jsou stanoveny v § 97 insolvenčního zákona, není dovoleným prostředkem, je-li ho v rozporu se zásadami insolvenčního řízení (srov. § 5 insolvenčního zákona) zneužito k jiným než v zákoně uvedeným účelům. Děje se tak zejména tehdy, když slouží k prosazení vlastních zájmů osoby podávající takový návrh, vedený především snahou uškodit osobě, na jejíž majetek je insolvenční návrh podáván, a donutit ji, aby něco konala, opominula nebo trpěla, aniž by navrhovatel měl skutečné poznatky o tom, že dotčená osoba (fyzická nebo právnická) je v úpadku ve smyslu § 3 insolvenčního zákona.

II. Jestliže je návrh na zahájení insolvenčního řízení založen na smyšlených a neexistujících skutečnostech, jež byly navrhovatelem jen účelově uvedeny se záměrem vyvolat důsledky spojené s podáním takového návrhu, zejména aby byly do insolvenčního rejstříku, který je informačním systémem dostupným na veřejné datové síti, zaneseny a v něm uvedeny nepravdivé skutečnosti nasvědčující tomu, že je údajný dlužník v úpadku, může dojít k vážným důsledkům (např. ohrožení jeho konkurenceschopnosti v důsledku ztráty důvěry a dobrého jména u klientů a obchodních partnerů apod.), které lze považovat za jinou vážnou újmu ve smyslu trestného činu pomluvy podle § 184 trestního zákoníku.

² Obecně je třeba vycházet ze zásady, že za oprávněné nelze označit jednání, jestliže bylo použito prostředku sice dovoleného, nikoliv však dovoleného ve vztahu k účelu sledovaného pachatelem. Proto i v případě, že pachatel v rámci obchodního závazkového vztahu k vymožení své sporné pohledávky hrozí poškozenému použitím takových právních prostředků, o kterých ví,

Vyhodnocení kvality návrhové činnosti u vybraných okresních státních zastupitelství zpracované odborem veřejné žaloby v netrestních věcech Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 27. 9. 2018 sp. zn. 1 NZC 2503/2018 uvádí, že státní zástupci aktivně vyhledávají poznatky pro výkon své netrestní působnosti. Celá řada okresních státních zastupitelství vede tzv. *sběrné spisy*, do nichž jsou vkládány veškeré poznatky využitelné na úseku netrestní působnosti. Obsah sběrného spisu je v pravidelných časových intervalech vyhodnocován a vhodné věci jsou zapisovány do příslušného rejstříku pro výkon netrestní působnosti státního zastupitelství, kde je s nimi nadále pracováno.

Průběžně jsou pak vytěžovány všechny poznatky týkající se např. *péče o nezletilé*, kdy v průběhu trestního řízení jsou zřejmé indicie směřující k tomu, že výchovné prostředí dítěte trpí značnými problémy s významným negativním dopadem na samotné dítě, a to i ve vztahu k působnosti státního zastupitelství ve věcech ochrany proti domácímu násilí. V oblasti péče o nezletilé (rodičovské odpovědnosti a uložení zvláštního opatření při výchově dítěte) je většina těchto věcí vytěžována z trestního řízení, kdy netrestní spis obsahuje potřebné kopie materiálů předložených z trestního řízení. Následně státní zástupce doplňuje šetření vyžádáním nové podrobné zprávy od orgánu sociálně-právní ochrany dětí, případně i ze základní školy a na základě takto získaných podkladů vypracovává příslušný návrh ve věci péče o nezletilé. Vzhledem k tomu, že většina státních zástupců působí na úseku trestním a současně i na úseku netrestním, dozorují pak obě věci, jak po linii trestní, tak po linii netrestní, přičemž tato organizace práce je většinou jimi samotnými kladně hodnocena.

V oblasti ochrany proti domácímu násilí vyhodnocení konstatuje, že státní zástupci, pokud získají potřebné poznatky z trestního řízení, vždy zvažují možnost využití svého návrhového oprávnění.

II.

Využívání poznatků z trestního řízení k důkazu v mimotrestním řízení u soudu, kterého se státní zastupitelství účastní z důvodu vstupu nebo návrhu na zahájení řízení

II. 1. Úvodem

Působnost státního zastupitelství v jiném než v trestním řízení předvidá § 4 odst. 1 písm. c) zákona o státním zastupitelství.

Státní zastupitelství jako představitel *veřejného zájmu* naplňuje tuto svoji roli účastí v *mimotrestním soudním řízení*, tj. v řízení občanském soudním, v řízení insolvenčním a v řízení ve správním soudnictví³.

Že pro poškozeného mohou mít likvidační následky (např. podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení), může se za splnění i dalších zákonných podmínek dopustit trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 TZ (ve znění účinném do 31. 12. 2009, od 1. 1. 2010 přečin vydírání podle § 175 odst. 1 TZ).

³ Záruba, J. Účast státního zastupitelství v civilních věcech I. a II. E-Learning – Rekodifikace soukromého práva. Justiční akademie, 2016.

Ustanovení § 5 zákona o státním zastupitelství stanoví mimotrestní působnost státního zastupitelství u soudu v podobě jeho *návrhového oprávnění a vstupového oprávnění*. Výčet řízení, jichž se může státní zastupitelství účastnit na základě výše uvedených titulů (vstup do řízení nebo podání návrhu na zahájení řízení) stanoví po rekodifikaci soukromého práva (po 1. 1. 2014) především § 8 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. Dále jde o věci vymezené dalšími zákony, neboť netrestní působnosti státního zastupitelství vyplývají z různých zákonů upravujících vztahy v rozličných právních oborech.⁴

Založení působnosti státnímu orgánu v určité oblasti odpovídá nejen oprávnění, nýbrž i *povinnost* takovou *působnost řádně vykonávat*. Obecné povinnosti směřující k *výkonu působnosti* ukládá státnímu zastupitelství zákon o státním zastupitelství. V tomto ohledu lze odkázat na jeho § 2 odst. 1, z něhož vyplývá povinnost při výkonu působnosti využívat prostředky, které státnímu zastupitelství poskytuje zákon.

Řádnému výkonu působnosti přitom odpovídá i využívání *poznatků z jednoho úseku pro uplatnění působnosti na dalším úseku* činnosti svěřené státnímu zastupitelství zákonem, s čímž koresponduje úprava obsažená v § 12g odst. 1 zákona o státním zastupitelství. Podle citovaného ustanovení státní zastupitelství si vzájemně poskytují informace, které potřebují k plnění svých úkolů. Informací se pro tyto účely rozumí údaje o postupu státního zastupitelství při *výkonu jeho působnosti* v určité věci a údaje, které v této souvislosti státní zastupitelství zjistilo. Zrychluje se tím zasílání údajů potřebných pro výkon působnosti státního zastupitelství. Zákon stanoví pouze omezení vymezením povahy požadovaných informací. Musí se jednat o pouze informace, které

- a) státní zastupitelství potřebuje pro plnění svých úkolů,
- b) představují údaje o postupu státního zastupitelství při výkonu jeho působnosti v určité věci,
- c) představují údaje, jež v této souvislosti státní zastupitelství zjistilo.

Úprava umožňuje poskytnout nejen informace vyžádané, ale i *poznatky zjištěné v souvislosti s výkonem vlastní působnosti*, k jejichž vyřízení je příslušné jiné státní zastupitelství (postoupení poznatku).

Dále v souvislosti s naznačenou otázkou je třeba zdůraznit, že zákonodárce svěřoval státnímu zastupitelství *netrestní působnosti zásadně* proto, aby bylo možno z netrestního řízení využít poznatky dokládající trestnou činnost pro účely trestního řízení a naopak poznatky z trestního řízení využít v civilním řízení, a to při zastupování *veřejného zájmu*.⁵

Vzájemné propojení trestního i netrestního úseku působnosti státního zastupitelství, umožňující využívat v potřebném rozsahu poznatky z jednoho úseku působnosti i na jiném úseku a na tomto základě náležitě využívat prostředky svěřené zákonem

⁴ Záruba, J. Několik poznámek k rozvoji netrestních působností státního zastupitelství. Státní zastupitelství č. 1/2003, s. 13–16.

⁵ Nutným předpokladem pro podání návrhu státního zastupitelství na zahájení řízení nebo vstup státního zastupitelství do již zahájeného řízení je *existence veřejného zájmu* na takovém postupu státního zastupitelství.

státnímu zastupitelství, přispívá ve svém souhrnu výrazně k zachování právních předpisů a k odstraňování příčin jejich porušování (§ 2 odst. 1), tedy k naplnění základního smyslu výkonu působnosti státního zastupitelství, kterým je rychlé odstranění nezákonnosti a zabránění dalšímu porušování právních předpisů.⁶

Státní zastupitelství, které by nebylo v řízení aktivní, nevyužilo by např. poznatky z trestního řízení k účelu navrhování důkazů v mimotrestním řízení, kterého se podle zákona účastní z titulu vstupu do řízení nebo jež bylo zahájeno jeho návrhem, neučinilo by závěrečný přednes, popř. by nepředložilo písemné vyjádření před rozhodnutím věci, ve které jednání podle zákona nebylo nařízeno atd., porušilo by povinnost podle § 2 odst. 1 zákona o státním zastupitelství.⁷

Pokud je tedy státnímu zastupitelství z *úřední činnosti* známo, že z trestní věci plynou poznatky, popř. důkazy pro výkon působnosti státního zastupitelství v mimotrestním řízení, kterého se podle zákona účastní z titulu vstupu do řízení nebo jež bylo zahájeno jeho návrhem, konkrétně např. v insolvenčním řízení, pak jediný správný postup je, pokud tyto poznatky nezamlčí a postoupí věcně i místně příslušnému státnímu zastupitelství k dalšímu opatření (tj. využití předmětného poznatku z trestního řízení k účelu navržení důkazu v mimotrestním řízení).

Zda získání poznatků pro výkon netrestní působnosti realizoval státní zástupce, který vykonával dozor nad zákonností v přípravném řízení, nebo státní zástupce činný na netrestním úseku, není rozhodující, neboť způsob zajištění důsledného využívání poznatků pro výkon z jednoho úseku působnosti státního zastupitelství pro uplatnění působnosti na úseku dalším je toliko otázkou organizace práce. Zásadní je to, že jde o signalizaci poznatku z trestního řízení, který má sloužit k výkonu působnosti státního zastupitelství v netrestním řízení a dále o poznatek významný pro rozhodnutí soudu v mimotrestním řízení, jehož se státní zastupitelství účastní.

II. 2. Závěry

- Státní zastupitelství je nejen oprávněno, ale i povinno využívat poznatky z jednoho úseku pro uplatnění své působnosti na jiném úseku činnosti svěřenému zákonem a za tímto účelem využívat všechny prostředky, které mu zákon poskytuje (§ 2 odst. 1, 2 zákona o státním zastupitelství).
- Učinění důkazního návrhu ze strany státního zastupitelství nemůže být „zásahem orgánu veřejné moci“, neboť státní zastupitelství jej nečiní ve vrchnostenském postavení, ale v postavení rovném ostatním účastníkům řízení. Jeho důkazní návrhy nemají jiný režim než důkazní návrhy účastníků řízení (srov. § 35 občanského soudního řádu).

⁶ Viz např. Kocourek, J., Záruba, J. Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství, 2. vydání. Praha: 2004, s. 404–433.

⁷ Záruba, J. Účast státního zastupitelství v civilních věcech, E- Learning – Rekodifikace soukromého práva, Justiční akademie, 2015, s. 11.

- Státní zastupitelství, resp. státní zástupce, je v řízení v rovném postavení s účastníky řízení, a to proto, že navrhuje důkazy k ochraně a zachování veřejného zájmu. K důkaznímu návrhu nepotřebuje souhlas jiného účastníka řízení.
- Státní zastupitelství, resp. státní zástupce, využívá poznatky z trestního řízení v mimotrestním řízení při zastupování veřejného zájmu tak, že navrhne k důkazu vyžádat podklady z trestního řízení (učiní příslušný důkazní návrh), event. navrhne vyžádat trestní spis. Je možné postupovat také tak, že státní zastupitelství informuje soud o aktuálním stavu věci (např. soudu je sděleno, že ve vztahu ke konkrétní osobě probíhá trestní řízení, jaká je jeho fáze, u jakého orgánu činného v trestním řízení a k jaké spisové značce je možno adresovat žádost o poskytnutí více informací). Důkazy jsou navrhovány k objasnění skutečností, které jsou předmětem mimotrestního řízení (jiného druhu řízení), tedy ke splnění důkazní povinnosti stanovené zákonem, a to v souladu se svou zákonnou povinností chránit veřejný zájem (§ 1 odst. 1 zákona o státním zastupitelství). V žádném případě nejsou činěny k prokázání viny účastníka řízení.
- Případný zásah do základních práv a svobod není spojen s faktem, že příslušný procesní úkon byl učiněn, nýbrž se způsobem, jaký je s ním, respektive s údaji v něm obsaženými, dále zacházeno, zda nedochází k neoprávněnému zveřejnění údajů dotčených osob či k jejich neoprávněnému zpřístupnění jiným osobám (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2019 sp. zn. IV. ÚS 2975/18 – v této věci šlo o zařazení e-mailové komunikace stěžovatele do insolvenčního spisu, proti čemuž stěžovatel namítal, že tímto došlo ke „zpřístupnění“ jeho e-mailové komunikace s právním zástupcem věřitele v insolvenčním spisu účastníkům insolvenčního řízení). Ústavní soud k této námitce stěžovatele uvedl, že „namítaný zásah, spočívající ve zpřístupnění uvedené e-mailové komunikace účastníkům insolvenčního řízení, má zákonný základ. Jeho smyslem je umožnit účastníkům řízení uplatňování svých práv v rámci insolvenčního řízení, což nezbytně předpokládá jejich přístup do insolvenčního spisu. Nelze navíc přehlédnout, že předmětná e-mailová komunikace byla zaslána krajským státním zastupitelstvím jako důkazní návrh na podporu návrhu na odvolání společnosti.... z věřitelského výboru a stala se podkladem pro rozhodnutí o tomto návrhu. V tomto ohledu namítaný zásah sleduje legitimní cíl a je vhodný a potřebný k jeho dosažení, když alternativou k umožnění přístupu je pouze jeho odepření. Nadto platí, že *zájem na přístupu účastníků k soudnímu spisu za situace, kdy tito účastníci jsou jinými povinnostmi omezeni v možnosti volně nakládat s údaji v tomto spisu obsaženými, obecně převáží nad zájmem jednotlivce plynoucím z jeho práva na soukromí, aby tyto údaje nebyly zpřístupňovány jiným osobám. Žádná zvláštní okolnost, která by opodstatňovala odlišné posouzení, nebyla v případě e-mailové komunikace stěžovatele shledána*“.
- *Zpřístupnění neznamená, že účastníci řízení mohou s údaji ze spisu nakládat jakýmkoli způsobem.* Zejména se na ně vztahuje povinnost zdržet se nepřípustných zásahů do osobnostních práv jiných osob, jež vyplývá z § 81

občanského zákoníku, případně jiné povinnosti stanovené zvláštními zákony (srov. sp. zn. IV. ÚS 2975/18).

- Ustanovení § 8a až 8d trestního řádu se postoupení takového poznatku bezprostředně netýkají, primárně jde o poskytování informací veřejnosti. Důležité ovšem bude dbát na to, aby s postoupeným poznatkem nebyly sděleny i takové skutečnosti, jež by *reálně ohrozily dosažení účelu trestního řízení* stanoveného v § 1 odst. 1 trestního řádu. To je nutno posoudit vždy podle *konkrétní věci*. Lze doporučit, aby státní zástupce – netrestní specialista postupoval zásadně v součinnosti s dozorovým státním zástupcem, který s poznatkem nakládá při výkonu trestní působnosti tak, aby nemohlo dojít ke zmaření účelu trestního řízení.

II. 3. Využitelnost důkazu z trestní působnosti pro výkon mimotrestní působnosti – stručný exkurz

Nejvyšší správní soud ve své judikatuře připustil využití důkazů získaných v trestním řízení i ve správním řízení ve svých rozsudcích ze dne 30. 1. 2008 č. j. 2 Afs 24/2017-119 a ze dne 22. 7. 2009 č. j. 1 Afs 19/2009-57 s tím závěrem, že *"mohou-li být podle § 50 odst. 1 správního řádu podklady pro vydání rozhodnutí podklady od jiných orgánů veřejné moci (...), lze nepochybně dospět k závěru, že důkazní prostředky opatřené v souladu se zákonem v trestním řízení jsou důkazními prostředky, kterými lze provést důkaz v následném správním řízení."*

K použití *záznamů o podaném vysvětlení* lze poukázat na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, v němž uvedl, že *úřední záznam* nelze vyloučit z dokazování, neboť za důkaz může sloužit vše, co může objasnit skutkový stav věci. Úřední záznamy by však měly být hodnoceny s ostatními důkazy (9 As 74/2016, 4 As 132/2015).

Využití důkazu z trestní působnosti pro výkon působnosti v insolvenčním řízení je také soudní judikaturou připuštěn (např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. dubna 2017 č. j. 9 As 146/2016-366, k přípustnosti použití úředního záznamu podle § 158 odst. 6 trestního řádu jako důkazního prostředku).

Dále Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 8. 4. 2010 sp. zn. 21 Cdo 1084/2009, konstatoval, že důkazními prostředky listinné povahy v občanském soudním řízení mohou být - podle okolností projednávané věci - též protokol o vyjádření svědka nebo úřední záznam o podání vysvětlení, které byly učiněny v jiném (např. trestním nebo správním) řízení, jestliže jsou způsobilé věrohodně prokázat určitou rozhodnou skutečnost.

Použití důkazů majících původ v trestním řízení pro řízení mimotrestní je tedy možné. Důkazy získané v trestním řízení mohou být použity v jiném řízení za těchto podmínek:

- byly získány orgány činnými v trestním řízení v trestní věci pro trestní řízení (zákonnou cestou) a nezávisle na řízení, v němž jej soud použije,
- do sféry soudu se dostaly zákonným způsobem,

- byly subjektu zpřístupněny, aby se mohl seznámit s jejich obsahem a případně navrhnout další důkazy.

Vyloučeny jsou však důkazní prostředky, resp. důkazy, které byly v trestním řízení zajištěny postupem podle § 88 či § 88a, § 158d trestního řádu (viz judikatura ve vztahu ke kárnému řízení, popř. řízení mu podobnému z důvodu aplikace § 25 zákona č. 7/2002 Sb., podle něhož, nestanoví-li tento zákon jinak nebo nevyplývá-li z povahy věci něco jiného, v kárném řízení se přiměřeně použijí ustanovení trestního řádu).

III.

Sdělování poznatků z trestního řízení pro účely netrestního řízení u soudu opatrovnického, o svéprávnosti, umoření listin, jiných otázek týkajících se právnických osob atd., kterého se však státní zastupitelství neúčastní, protože do řízení nevstoupilo nebo nebylo oprávněno vstoupit anebo jej nezahájilo vlastním návrhem, a jde o skutečnosti důležité pro vlastní meritorní rozhodnutí soudu

Pokud jde o sdělování poznatků z trestního řízení pro účely netrestního řízení u soudu (o svéprávnosti, umoření listin, jiných otázek týkajících se právnických osob atd.), kterého se však státní zastupitelství neúčastní, protože do řízení *nevstoupilo* anebo jej *nezahájilo vlastním návrhem*, a jde o *skutečnosti důležité pro vlastní meritorní rozhodnutí soudu*, pak lze oprávněně usuzovat, že tento charakter poznatků z trestního řízení bude skutečností, která zvyšuje intenzitu veřejného zájmu na *vstupu* státního zastupitelství do řízení, ve kterém státní zastupitelství odpovídajícím procesním postupem tyto poznatky uplatní.

V případě, že mimotrestní řízení u příslušného soudu nebylo zahájeno, státní zastupitelství podá *návrh* na zahájení řízení tehdy, kdy je k tomu podle zákona oprávněno, odůvodňuje-li to intenzita veřejného zájmu na podání návrhu soudu a poznatky z trestního řízení v rámci zahájeného řízení uplatní.

Signalizaci poznatků z trestního řízení k využití v mimotrestním řízení, do něhož státní zastupitelství není oprávněno vstupovat nebo k jehož zahájení není oprávněno podat návrh, přičemž půjde o *skutečnosti důležité pro vlastní meritorní rozhodnutí soudu*, je třeba pečlivě zvažovat, pokud jde o *řízení nesporná*, která může soud zahájit rovněž z úřední povinnosti i bez návrhu.

V praxi bude takto nutno postupovat pravděpodobně nejčastěji v souvislosti s *řízením opatrovnickým*. Kupř. bude zjištěno, že opatrovník člověka omezeného ve svéprávnosti nakládat s jeho majetkem v rozporu s jeho zájmy, využívá tento majetek ve svůj prospěch, čímž bude dáno podezření ze spáchání trestné činnosti majetkového charakteru. Poznatok bude vytěžen pro trestní úsek působnosti státního zastupitelství. Výsledek takového trestního řízení, v jehož průběhu byl zkoumán způsob dosavadního výkonu funkce opatrovníka z pohledu naplnění znaků skutkové podstaty některého z majetkových trestných činů, má jistě význam pro rozhodování civilního soudu v řízení o odvolání opatrovníka z funkce a jmenování opatrovníka nového.

Přestože se takového řízení státní zastupitelství není oprávněno účastnit, lze mít za to, že civilnímu soudu by měl být podstoupen takovýto poznatek získaný při výkonu působnosti v trestním řízení. Poznatek tak může být postoupen civilnímu soudu za situace, kdy již probíhá řízení. Poznatek může být i důležitým podnětem pro zahájení řízení bez návrhu. Právě na příkladu opatrovníka je zřejmé, že soud jinak sotva může mít z vlastní činnosti včas poznatky o neplnění nebo dokonce úmyslném porušování povinností opatrovníkem, jež by mohlo být důvodem pro jeho odvolání podle § 463 odst. 2 části věty za středníkem občanského zákoníku. Věcně a místně příslušnému civilnímu soudu by tak mohlo být sděleno, že *ve vztahu ke konkrétní osobě probíhá trestní řízení, jaká je jeho fáze, u jakého orgánu činného v trestním řízení a k jaké spisové značce je možno adresovat žádost o poskytnutí více informací*. Bude poté již věcí samotného soudu, aby sám posoudil, zda a jaké další poznatky si následně pro potřebu svého rozhodnutí od orgánů činných v trestním řízení vyžádá.

V této souvislosti lze argumentovat také již výše zmíněným usnesením Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2019 sp. zn. IV. ÚS 2975/18. Akceptuje-li Ústavní soud použitelnost důkazů z trestního řízení v řízení insolvenčním, pak za použití *argumentu a simili* lze dospět k tomu, že státní zastupitelství je oprávněno podat podnět soudu, který soud nikterak nezavazuje (na rozdíl od důkazního návrhu účastníka řízení, o kterém soud musí rozhodnout).

Pokud by šlo o řízení o ustanovení opatrovníka dítěte, kterého se státní zastupitelství neúčastní, pak lze signalizaci poznatku podpořit i čl. 3 odst. 1 a 2 Úmluvy o právech dítěte, podle kterého *zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať již uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná a správní opatření*.

Ustanovení § 8a až 8d trestního řádu se postoupení takového poznatku bezprostředně netýkají, primárně jde o poskytování informací veřejnosti. I kdyby se signalizace poznatku z trestního řízení pro účely civilního řízení, jehož se však státní zastupitelství neúčastní, protože do řízení *nevstoupilo* anebo jej *nezahájilo vlastním návrhem*, řídila limity zveřejňování informací o osobách zúčastněných na trestním řízení, pak nelze nevidět zákonnou licenci stanovenou v § 8d odst. 1 větě druhé trestního řádu, která je stanovena pro případ, že zveřejnění informace odůvodňuje veřejný zájem, pokud převažuje nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby.

Důležité ovšem bude dbát na to, aby s postoupeným poznatkem nebyly sděleny i takové skutečnosti, jež by *reálně ohrozily dosažení účelu trestního řízení* stanoveného v § 1 odst. 1 trestního řádu. To je nutno posoudit vždy podle konkrétní věci. Lze i zde doporučit, aby státní zástupce – netrestní specialista postupoval zásadně v součinnosti s dozorovým státním zástupcem, který s poznatkem nakládá při výkonu trestní působnosti tak, aby nemohlo dojít ke zmaření účelu trestního řízení.

Závěrem lze konstatovat, že samotná skutečnost, že státnímu zastupitelství není v určitém druhu věcí (problematiky) svěřena žádná působnost, je právě důvodem, proč poznatek postoupit, ne překážkou postoupení. Státní orgány jsou součástí jednoho celku, tedy státu, a je nebo by mělo být obvyklé, že poznatky k výkonu působnosti zejména v závažných věcech si vzájemně postupují. Úsilí o dodržování zákonnosti musí být v rámci systému státních orgánů vyvíjeno společně a patří k tomu i vzájemné informování o důležitých skutečnostech vztahujících se k výkonu působnosti. Pro ústřední orgány státní správy stanoví podobnou povinnost kompetenční zákon⁸, není ovšem důvod, proč by si ostatní státní orgány, resp. všechny orgány veřejné moci, měly počínat jinak.

Pro úplnost se k celému obsahu stanoviska poznamenává, že problematiku signalizace poznatku civilnímu soudu nelze zjednodušeně zaměňovat za problematiku povinné mlčenlivosti. Povinná mlčenlivost se týká úředních osob, mezi které náleží i státní zástupce. Zde jde ale o signalizaci poznatku, který patří do působnosti jiného orgánu veřejné moci.

Toto stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů bylo vydáno podle § 12 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší státní zástupce:
JUDr. Pavel Zeman v. r.

⁸ Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha k části II.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 8. 2016 č. j. 9 As 74/2016-249

Z odůvodnění:

„[45] Jak plyne z uvedeného, **úřední záznamy o podaných vysvětleních** z trestního řízení mohou sloužit jako důkazní prostředky i v řízení před správními soudy. Každá ze stran sporu má právo navrhnout na podporu svých tvrzení v zásadě jakékoli prostředky a je věcí soudu, které z nich provede. Jen soudu totiž přísluší rozhodnout, které z navržených důkazů v řízení provede a které nikoliv (§ 120 odst. 1 a 2 o. s. ř.), samozřejmě v situaci kdy má za to, že je skutkový stav dostatečně zjištěn.“

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 12. 2015 č. j. 4 As 132/2015-102

Z odůvodnění:

„[82] Nejvyšší správní soud je přesvědčen, že pokud může ke zjištění skutkového stavu sloužit jakýkoli důkazní prostředek (samozřejmě s výjimkou těch nezákonně opatřených) v řízení nalézacím (tedy v řízení, v němž soud buď deklaruje, co je právem, nebo konstituuje určitý právní vztah), tím spíše je možno toto pravidlo uplatnit v řízení, jež je svou povahou řízením přezkumným [...]. Lze proto uzavřít, že **úřední záznam o podaném vysvětlení** nelze ve správním soudnictví v žádném případě bez dalšího odmítnout jako nepřípustný důkazní prostředek. Nejvyšší správní soud nicméně připouští, že s takovým důkazním prostředkem by se mělo zacházet „obezřetně“ a informace z něj získané by měly být hodnoceny pečlivě, ve vzájemných souvislostech s ostatními provedenými důkazy a s přihlédnutím k povaze skutečností, jež mají být tímto důkazem objasněny.“

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 7. 2017 č. j. 5 As 202/2015-196

Z odůvodnění:

„[81] K námitce, že stavební deníky byly získány v trestním řízení, Nejvyšší správní soud konstatuje, že **není vyloučeno použití důkazů získaných v jiném řízení**. Limity pro použití důkazů získaných v trestním řízení se Nejvyšší správní soud zabýval např. v rozsudku ze dne 30. 1. 2008 č. j. 2 Afs 24/2007-119, publ. pod č. 1572/2008 Sb. NSS, či v rozsudku ze dne 30. 11. 2009 č. j. 8 Afs 86/2008-95. Citovaná judikatura se vztahuje k **použití svědeckých výpovědí v daňovém řízení získaných v trestním řízení**, nicméně obecné závěry lze použít také na nyní posuzovaný případ (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 10. 2014 č. j. 3 Ads 113/2013-21). Důkazy získané v trestním řízení mohou být použity v jiném řízení, jestliže byly získány **zákonnou cestou a nezávisle na řízení, v němž jej správní soud použije, a správní soud je musí rovněž získat zákonným způsobem**. Zdejšímu soudu je z úřední činnosti (z věcí týkajících se téže problematiky fotovoltaických elektráren, které již byly zdejším soudem projednávány) známo, že v souvislosti s udělováním licencí na výrobu elektřiny prostřednictvím fotovoltaických zařízení žalovaným dle energetického zákona, a to především v roce 2010, následně docházelo k prověřování, zda při takové výstavbě a udělení licence nedošlo ke spáchání trestné činnosti. Tento postup byl běžný a nelze přisvědčit argumentaci stěžovatelky, že trestní řízení v souvislosti s FVE Kojetín bylo vedeno účelově.“

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2009 č. j. 1 Afs 19/2009-57

- I. Výslech obviněného (§ 90 - § 95 trestního řádu) patří mezi důkazní prostředky (§ 89 odst. 2 trestního řádu), současně je však prostředkem jeho vlastní obhajoby (§ 33 odst. 1 trestního řádu). Obviněný ve své výpovědi může uvádět i nepravdu. To může zásadním způsobem ovlivnit důkazní hodnotu protokolu o výpovědi obviněného pro účely daňového řízení (§ 31 odst. 4 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků).

- II. *Provedení důkazu listinou zachycující výpověď osoby v trestním řízení (§ 31 odst. 4 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků), pokud výpověď téže osoby nemohla být opětovně provedena v řízení daňovém, je omezením zásady bezprostřednosti dokazování. Není proto možné, aby takovýto důkaz, mající svůj původ v trestním řízení, byl jediným rozhodujícím důkazem, kterým by správce daně unesl své důkazní břemeno zpochybňující účetnictví daňového subjektu.*

Z odůvodnění:

„[24] Provedení důkazu listinou zachycující výpověď osoby v trestním řízení, pokud tento důkaz nemohl být opětovně proveden v řízení daňovém, je omezením zásady bezprostřednosti dokazování. Z tohoto důvodu není možné, aby takovýto důkaz mající svůj původ v trestním řízení byl jediným rozhodujícím důkazem, kterým by správce daně unesl své důkazní břemeno zpochybňující účetnictví daňového subjektu. [...]“

*„[28] Shora obsažně rozebírané obecné právní závěry mají podporu též v právní doktríně. Např. dle J. Kobíka v jeho komentáři k § 31 odst. 4 daňového řádu „[J]e nepochybné, že výsledky řízení trestního, v němž se uplatňuje presumpce neviny, nelze bez dalšího přejímat do řízení daňového, kde platí jiné rozdělení důkazního břemene. [...] Přesto je autor názoru, že **jednotlivé důkazní prostředky, jimiž orgán činný v trestním řízení zjišťoval pouhý skutkový stav**, mohou být použity i v daňovém řízení“ (Kobík, J. Správa daní a poplatků s komentářem. Olomouc: ANAG, 2007, s. 292).“*

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2014 sp. zn. 28 Cdo 3258/2014

*„Podle § 125 o. s. ř. mohou jako důkaz sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy i jiné listiny, ohledání a výslech účastníků. Občanský soudní řád **nikterak nezapovídá**, aby soud v civilním řízení zohledňoval i **vyjádření učiněná v rámci trestního řízení**, k nimž by soudu v řízení trestním nebylo umožněno přihlídnout. Je na soudu, aby v rámci volného hodnocení důkazů posoudil, jakou mají tato vyjádření vypovídací hodnotu a nakolik se v kontextu jiných v řízení provedených důkazů jeví jako přesvědčivá.“*

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2018 sp. zn. I. ÚS 946/16

„[68] Bude-li třeba s ohledem na všechny okolnosti věci poskytnout ochranu veřejnému zájmu, protože napadené rozhodnutí o udělení licence nemůže z hlediska zákonnosti či závažných vad řízení obstát, poskytnou ji správní soudy především zjištěním toho, k jakému datu by oprávněný z licence splnil požadavky pro její vydání. Takové zjištění bude v mnoha případech pouze přibližné a založené na volném soudcovském hodnocení více či méně určitých důkazů, nelze však na ně rezignovat (zde se nabízí využít zjištění o technickém a právním stavu výroby z trestního řízení, či řízení před Energetickým regulačním úřadem). Toto zjištění pak soud uvede ve svém rozhodnutí. To tak bude obsahovat nejen právní a skutkové důvody pro závěr o nezákonnosti napadeného rozhodnutí, důvody pro které závažný veřejný zájem převažuje nad dobrou vírou oprávněného z rozhodnutí či nad jeho důvěrou v zákonnost a neměnnost takového rozhodnutí, ale také závěr o tom, pro jaké období nelze udělenou licenci akceptovat.“

Usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2019 sp. zn. IV. ÚS 2975/18

„[31] Namítaný zásah, spočívající v zpřístupnění uvedené e-mailové komunikace účastníkům insolvenčního řízení, má zákonný základ. Jeho smyslem je umožnit účastníkům řízení uplatňování svých práv v rámci insolvenčního řízení, což nezbytně předpokládá jejich přístup do insolvenčního spisu. Nelze navíc přehlédnout, že předmětná e-mailová komunikace byla

zaslána krajským státním zastupitelstvím jako důkazní návrh na podporu návrhu na odvolání společnosti ... z věřitelského výboru a stala se podkladem pro rozhodnutí o tomto návrhu. V tomto ohledu namítaný zásah sleduje legitimní cíl a je vhodný a potřebný k jeho dosažení, když alternativou k umožnění přístupu je pouze jeho odepření. Nadto platí, že zájem na přístupu účastníků k soudnímu spisu za situace, kdy tito účastníci jsou jinými povinnostmi omezeni v možnosti volně nakládat s údaji v tomto spisu obsaženými, obecně převáží nad zájmem jednotlivce plynoucím z jeho práva na soukromí, aby tyto údaje nebyly zpřístupňovány jiným osobám. Žádná zvláštní okolnost, která by opodstatňovala odlišné posouzení, nebyla v případě e-mailové komunikace stěžovatele shledána. Tento závěr platí i pro skutečnost, že šlo o komunikaci mezi advokáty. Lze ostatně vycházet z předpokladu, že tato komunikace neobsahuje skutečnosti, o nichž je dotčený advokát povinen zachovávat mlčenlivost, neboť v opačném případě by nebyl rozhodnutím soudu podle § 85b odst. 3 trestního řádu nahrazen souhlas zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem této komunikace.“

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 9. 2010 č. j. 12 Ksz 1/2010-131

„Důkaz protokolem k záznamům telekomunikačního provozu z odposlechu a zvukovou projekcí záznamů odposlechu, jež byly pořízeny v trestním řízení proti třetí osobě, je v kárném řízení ve věcech státních zástupců nepřipustný.“

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 5. 2017 č. j. 16 Kss 1/2017-183

„II. V kárném řízení jsou až na úzké výjimky nepřipustné důkazy pořízené v trestním řízení na základě povolení či příkazu soudce nebo státního zástupce a spočívající v závažném zásahu do soukromí, obydlí či jiných aspektů osobnosti dotčené osoby, s nimiž trestní řád počítá. Zejména takto nelze použít záznamy telekomunikačního provozu pořízené podle § 88 trestního řádu či zjištění opatřená postupem podle § 158d trestního řádu. Výjimkou z výše uvedeného pravidla je souhlas toho, jehož se uvedené důkazy týkají, s takovým použitím. I bez jeho souhlasu mohou být takové důkazy zcela výjimečně v kárném řízení použity, pokud by kárný senát po jejich předběžném vyhodnocení shledal, že pravděpodobně mohou vrhnout příznivé světlo na jednání kárně obviněného označené kárným návrhovatelem za kárné provinění, a tedy přispět k obhajobě kárně obviněného.“